

D. D.

DISSERTATIO,
MEDITATIONES QUASDAM MORALES
CIRCA
CONSIDERATIONEM
CORPORUM
GÆLESTIUM
CONTINENS,

QUAM

Conf. Ampliss. Senatus Phil. in Illustri ad Auram Lyceo;

PRÆSIDE

MAG. JOHANN E
B I L M A R K,

HIST. ET PHIL. PRACT. PROFESSORE REG. ET ORD.

PRO GRADU

Publico Examini modeste subjicit

FRIDERICUS STENHAGEN,

Ostrobothniensis.

In AUDITORIO MAJORI Die XXVIII Martii
MDCCCLXXII.

H. A. M. S.

A B O Æ

Impressit JOHANNES CHRISTOPH. FRENCKELL.

PRÆFATIO.

Sicut DEUS O. M. totum hoc universum & singula
in ipso corpora ex nihilo produxit, præstantissimis-
que ornavit dotibus; ita ne ullum quidem in hoc
mundi theatro invenitur, cujus structura & partium me-
chanismus, nec non motus aciem ingenii humani non
longe supereret, & quod proinde nostram non mereatur
admirationem. Non frustra hæc magnalia creavit supremum
Numen, nec solum ut summam suam & sapientiam
& potentiam ostenderet; sed ut nobis inter alia ita
suppeditaret occasionem, cogitationes nostras tum ad su-
premium hunc Architectum elevandi, tum quoque eas-
dem in nos reflectendi atque dispiciendi, quæ motiva
virtutum ex illorum consideratione possent desumi. Agno-
verunt hoc quodammodo saniores Gentilium, quam-
vis ignorantiae tenebris involuti fuerint; quare erectam
staturam hominibus ideo a summo Conditore fuisse con-
cessam docuerunt, ut a terrenis rebus ad cœlestium eon-
templationem sese converterent. In quem etiam sensum
canit Poëta: *Pronaque cum spēlent cætera animantia terram,*

Os homini sublime dedit cælumque tueri.

Hi tamen ipsi suo satijs docuerunt exemplo, quam facile
mortales acquisita cognitione abuti possunt, quippe qui eo
recordat processerunt, ut Opificem cum suis operibus
præpostere confuderint. Horum autem vesana somnia
sicut merito exhorescimus; ita etiam existimamus, obtu-
sum esse eorum ingenium & visum, qui corpora con-
templantur cælestia absque ullo reverentia aut pietatis
sensi.

sensu. Christianos certe decet, quod in hoc disciplinorum genere sanum est eligere atque in usus suos convertere. Erit igitur consideratio corporum cælestium nobis instar scalæ, qua ad pleniorē tam DEI quam officiorum nostrorum cognitionem pervenimus, atque instar telescopii, quo eum propius contemplamur, qui se in natura *auævægr* non reliquit. Accipe igitur, Benevolē Lector, qua soles æquanimitate meditationes hasce morales, quæ circa considerationē cæli, corporumque cælestium nobis obvenerunt.

§. I.

Quam primum igitur aciem oculorum nostrorum sursum dirigimus, statim nobis obvenit spatiofissima mōles, in formam laquearis extensa, atque colore cœruleo, eodemque gratissimo, quasi superinducta. Opificem tam eximii operis querimus, nec, quantumvis meditemur, quemquam præter solum DEUM invenimus, tantæ & tam eleganti machinæ perficiendæ suffecturum. Subsistunt heic omnes humani conatus, obtunditur prorsus ingenii atque industriæ acies, in sola amplitudine stupendi hujus operis indaganda, multoque magis impotentiam suam agnoscit Dædala etjam ars, si quid ejusmodi imitari conaretur. Sicut enim tellus nostra respectu vastissimi laquearis cœlestis est instar imperceptibilis cuiusdam puncti; ita maxima quoque hominum opera & vastissima scientiæ Architectonicæ humanæ molimina ne dum puncti vicem respectu telluris obtinent. Quæ dum considerat homo & secum perpendit, non potest non Majestatem Summi Conditoris cernuus agnoscere & cum effuso admirationis affectu exclamare: Magnus est Dominus & magna sunt opera Ejus. Porro quum eadem sit ad minimum proportio inter diversos opifices,

que inter ipsorum opera animadvertisit; hinc homo IESI Majestatem suamque agnoscit tenuitatem, & quod instar nihili sit respectu DEI; quamobrem omnes rationis calculos turbat, qui sibi vires arrogat aliquid egregii ex se & per se efficiendi, Divino auxilio non suffultus. Et cum vix ullus inveniatur, qui ad Thronum Majesticum Principis accedit, nisi animum inter metum ac reverentiam fluuantem gerat; ita concludit homo, quod Majesticum cœli laqueare intueri fas non sit sine sensu devotissimæ venerationis, quam supremo cœli terraque Monarchæ debet.

§. II.

Enimvero videmus præterea amplissimum cœli laqueare cœruleo, uti dictum, eodemque gratissimo colore quasi tintatum. Quid igitur hoc ipso intenderit Summus Opifex, scrutari juvat. Perpendas itaque quisquis huc animum advertere velis, tum oculi, delicatissimæ illius machinæ, structuram, tum etjam diversam colorum indolem atque efficaciam. Quum enim oculus levissimis etjam concussionibus adfligatur & earundem repetita actione facile lœdi possit, quod multiplex probat experientia; igitur necessarium erat, ut lumen in tunicam retinam per pupillam incidens, illam non nimis adficeret, sed tantum solummodo, quantum ad objecta discernenda requiratur. Eoimvero ex Dioptricis constat experimentis, quod inter radios diversi coloris variis dentur refrangibilitatis gradus, & quod cœrulei maxime refringuntur, rubri autem, quasi rigidiores, minime frangantur. Ergo etjam per cœruleos minus adficitur oculus, quam per cœteros coloratos radios. Quamobrem copiosus cœruleus color e cœlesti laqueari ad nos missus ita temperat vim radiorum ex lucidis corporibus cœlestibus ad

nos emissorum, ut luminis hæc actio in oculum ipsi eximium in modum conveniat. Eo usque igitur summa optimi DEI bonitas in nos extenditur, ut in singulis Naturæ operationibus tam perennitati operum suorum, quam nostræ felicitati consulat. Ita quum oculus sit præstantissimum adminiculum, quo in cognitionem operum Divinorum pervenimus, & ex consideratione eorundem nos oblectare possumus, ipsius beneficio fit, ut hocce oblectamento quam diutissime frui queamus. Taceo, quod vix ullus sit color, quo Majestas adeo declaretur ac cæruleo, quare eodem ad Majestatis Divinæ cognitionem rursus deducimur.

§. III.

Si corpora in cælesti spatio, tamquam faces in laqueari suspensas, cōsideremus, præcipuam inter illa attentionem meretur *Sol*, qui in centro systematis planetarii est constitutus, & ovat quasi atque exsultat, quod cætera sibi circumposita corpora illuminare & blando calore animare possit. Radiis suis autem non ædium aut montium fastigia tantummodo illustrat; sed eosdem quoque ad infimas valles & humiles myricas vilesque algas demittit, atque ita efficit, ut cuncta reviviscere incipient. Habemus in his Solis operationibus luculentissimam bonitatis Divinæ imaginem & certissimum ejus documentum. Quotusquisque enim est, qui, si secum habitet, suamque conditionem serio perpendat, innumeris beneficiis a supremo Numinе se mactatum non agnoscit. Immo sicut planta e loco non adsurgit, sed radii solares ipsam quasi querunt, ut illam extirparent; ita quoque DEUS beneficiis suis hominem prævenit, quamvis illum offenderit, certe ipsius gratiam nullis suis provocaverit meritis. Taceant igitur Deistæ & confundantur, quod

Divinam providentiam negare audeant: qui dum acutum nimis sese videre gloriantur, re ipsa in meridiana cæcutiunt luce. Deponant autem cristas atque superbiæ præstigias exuant, videantque radios solares in minimis etjam atque abjectissimis animalibus & vegetabilibus fo-vendis atque ornandis esse occupatos. Quum igitur paterna DEI cura in hunc mundum sit negotiosa in paradi-s, quæ ad hominum usum pertinent, an ipse nullo hominum singulorum benevolo adfectu tangeretur? Concedunt quidam providentiam DEI esse generalem & ad specierum conservationem valere, negant vero eandem ad singulos homines pertinere. Hi vero si operationes, quas per solem edit Naturæ Parens, considerarent, juxta-que animadverterent, quod beneficam vim suam non solum ad magna illa cœli corpora, sed etjam ad singula in his contenta corpuscula jugiter extendat; profecto am-plius non dubitarent, quin singuli homines & qualibet alia individua sint providentia Diuinæ objecta.

§. IV.

Juvat adhuc meditationes quasdam morales, quæ cir-ca considerationem Solis nobis obvenerunt, in medium afferre. Ope radiorum solarium in superficies corpo-rum illapsorum, hæc variis ornantur coloribus, qui vi-sui nostro mirifice blandiuntur. Quicquid enim in iride sidet, quicquid in pavone radiat, quicquid in adamante nitet, quicquid in rosis floret, ex illo venustatis fonte est, qui omnium est pulcherrimus. Auget vero admira-tionem, quod corporibus per se nullus insit color, quippe quæ tantummodo reddunt amœnum splendorem, quem a sole mutuo acceperunt. Sic etjam homo per-se & ex corrupta natura plane est ineptus ad quid egre-gii præstandum; deciduis tamen in animam gratia Di-vina

viñæ radiis, animus noster illuminatur, homo in diñi-
 nis corroboratur, ut non solum amœnissimam virtutis se-
 mitam videat, sed ipsam quoque ingredi queat. Præter-
 ea sicut sole splendente noctis tenebræ non solum dissipantur
 sed etiam cætera cæli corpora, saltem pleraque,
 conspectui nostro subducuntur, quasi solis præsentiam
 ferre non possent, sol autem solus restat, idemque quam
 maxime beneficus ac splendidus; ita disjecta in-
 scitiae naturalis caligine dissipantur quoque omnes præ-
 judiciorum præstigiæ, quæ rebus creatis speciem divini-
 tatis tribuunt, restat vero unicus DEUS, cui cuncta re-
 feramus accepta, eum quoque solum cultu religioso pro-
 sequamur. Quamvis vero sol sit corpus lucidissimum, in
 disco tamen ejus quædam maculæ subinde conspicuntur.
 His admonemur, quod vix ullus, quantumvis in
 gloriæ fastigio constitutus, tantam tamque constantem fa-
 torum serenitatem sibi polliceri possit, ut eandem ad-
 versitatum nebulis subinde interruptam non experiatur.
 Denique quum præviis observationibus constet, quod sol
 in centro systematis nostri planetarii positus magnitudi-
 ne cæteros omnes planetas, junctim etiam sumitos, super-
 et; igitur quamvis hi in solem continuo gravitent, hæc
 tamen actio eosque non valet, ut solem de suo loco
 dimovere queant. Finge autem solem minoris moliminiis
 suis, certe jam ad hunc, jam ad aliud raperetur pla-
 netam ibique continua excitaret incendia non sine summa
 hujus universi confusione. O! si tantarum rerum
 Majestatem ponderarent illi, qui vasta mente, nullo sen-
 su, sub hoc cælo, sub hoc sole clamant se ad carnis sva-
 via & adfectuum illecebras natos esse, ad saniorem frugem
 & converti procul dubio paterentur.

§. V.

A sole digressi inter planetas primum contem-
 platur

mur Mercurium, soli proximum, a cuius intensissimo
 jubare quasi absorbetur. Hic vero ultra horizontis no-
 stri nebulas raro eminet, quamobrem genuinam ejus faciem
 ne armati quidem oculi fatis subinde distingvere valent.
 Docent præterea tam rationes Opticæ, quam observatio-
 nes Astronomicæ, quod Mercurius variis facibus sese con-
 spiciendum præbeat, celerrimoque cursu circum solem de-
 currat. Cætera planetæ hujus phænomena Astronomis ex-
 plicanda relinquimus, in allatis autem nos, in campo mo-
 rali constituti, imaginem splendidæ imprimis vitæ aulicæ
 intuemur. Quæmyis enim aulici in ipsius gloriæ sinu de-
 liciari videantur, tantum tamen a placida felicitate ple-
 rumque absunt, quantum esse possunt longissime. Quæ
 enim sudoris libamina effundere, & quæ ardoris studia
 impendere coguntur, ut perpetuam Principis gratiam re-
 tineant. Fatigatur in illa ardua honoris via corpus, i-
 pse quoque sensim hebescit animus, adeo ut negotiis ma-
 joris momenti gerendis, quum eis tandem admovetur, au-
 licus vix sufficiat. Præterea sicut calore solis nimio tam
 Mercurius planeta, quam singula in ipso constituta cor-
 pora torrentur; ita aulicus suum sepe dilapidat patri-
 monium, ut in aula ita sese gerat, quemadmodum vitæ
 ratio & dignitas exigunt; adeoque nisi fortuna aliunde
 tales opum defectum reparaverit, in splendida miseria
 conseneicere cogitur. Enimvero licet aulicus ita omnem
 navet operam, nullisque omnino parcat sumtibus, ut
 propter splendorem celebretur, magnamque sui apud o-
 mnes opinionem relinquat, plerumque tamen nevana qui-
 dem ejus ambitio isthoc modo lactari potest, quum Princi-
 pis Majestas faciat, ut aulicus juxta positus vix distingvi-
 queat. Immo si quis honor aulico subinde habeatur, is
 plerumque non ejus virtutibus nedum meritis, sed for-
 tunæ ipsius & gratiæ, qua apud Principem valet, vel fal-
 tem valere creditur, defertur. Denique Aulicus non so-
 lum

lum instar mercurii varias adsumit formas, sed instar Prothei se torquet, ne a gradu, quem tenet, levi motu excutiatur. Laudem pariter ac vituperationem indigno saepe loco ponet. Probe caveat, ne dicat quod sentiat, sed quod genio Principis conveniat. Paucis: adsentire debet, adulari, seipsum negligere, omnia alterius curæ mancipata habere, indigna multa facere, multa pati, adeoque contra naturam conformare se aliis.

§. VI.

Quicquid in lumine amœnum, in colore gratum atque in nitore vividum censemur, hoc omne in suo sinu continere videtur planeta, cui Veneris nomen imposuerunt Astronomi. Circa hunc planetam observamus, quod idem interdiu rarius nudis oculis distingvi queat, noctu autem suam venustatem & gratissimam speciem tantum non jactare videatur. Totum hunc ornatum, quo Venus adeo superbit, non in se habet, sed a sole mutuatur; quare sicut Cygno est candidior dum faciem a solis radiis illustratam nobis obvertit, ita atro carbone nigrior apparet, dum in disco solari quandoque conspicitur. Præterea licet planeta hic phaces lunæ crescentis & decrescentis imitetur, non tamen splendissime coruscat, dum plenam nobis faciem sifit, sed dum dimidiata fere ad aliquam quadraturarum pervenit. Denique Venus non diu retinet eandem faciem, sed ipsam continuo mutat, orbitamque suam celeriter percurrit. In his igitur phænomenis statim agnoscimus tam mulierum, quam non nullorum mulieris ingenii juvenum studium in ornando corpore, quasi in theatrum hujus mundi ideo tantum venissent, ut cuticulam suam ornarent. Nullis hoc genus hominum parcit sumtibus, nullis artificiis, ut ipsi contumati ornatii videantur; ex regionibus enim maxime e-

quam diffitis purpureæ tunicæ, vesse holosericeæ, quin & pigmenta atque unguentæ comparantur, vel naturæ munus opposita ratione auctura, vel ejusdem nævoscite emendatura, ut tanto plures inveniant formæ suæ, propter quam commendari blanda ipsis voluptas est, admiratores. Removeatur autem a puella quicquid in ornatu est adscitum, restabit ipsa, sed minima pars sui, sicut venus, radiis solaribus privata, & nigerrima & minima videtur. Sed insuper quam quæso inconstans atque mutabile est hoc naturæ munus, formæ pulchritudo, ipsis etiam veneris phasibus mirabilior. Potest enim motibus, potest levissimus casus, vel saltē ætas, edax rerum, omnem solleritatem naturæ in ornanda facie disperdere, lineas ejus concinne dispositas contorquere & exquisitissimos colores obumbrare, adeo ut magna tantum jactura appareat. Infelix igitur, qui in bono tam caduceo suam ponit felicitatem. Denique sicut venus dum plena facie sese conspicienda præbet, non tantum edit splendorem, quanto in quadraturis coruscat; ita quoque mulieres non tantum celebrantur dum adminiculis pulchritudinis verius onerantur, quam ornantur; sed amplissimos tunc agunt triumphos, quum exquisita negligere videntur ornamenta, manifesto indicio, quod alium in finem nos produxit sapientissimum Numen, quam ut externam speciem augendo bonas horas perdamus.

§ VII.

Dum ad terram, habitaculum nostrum, meditaciones nostras dirigimus, hæc dupli modo considerari potest, vel prout ipsa est ex numero magnorum mundi corporum, vel quatenus aliorum & quidem diversissimorum corporum est feracissima. Quocirca statim observavimus, quod quamvis tellurem incolamus, minus tamen

tamen de ejus quam de reliquorum cælestium corporum figura nobis constat; quippe quam non oculis coram videre, sed ex observationibus cæterorum siderum determinare possumus. Hæbemus itaque imaginem cognitionis humanæ. Quam multa enim eorum ignoramus, quæ ante pedes nostros sunt, dum longe diffusa & a nobis remota satis distincte cognoscimus. Quam multi etiam mortalium sunt, qui probe sciunt, quantum alii efficere possint, & qui in ipsorum lapsibus distingvendis lyncibus etiam sunt oculatores, qui vero plane ignorant, quid sui valeant humeri, quid fere recusat; quique in officiis suis rite cognoscendis talpa sunt cœciores, atque testudine tardiores. Paucis: plerique hominum per aliena exspatiari arva gestiunt, secum vero habitare molestum ducunt. Præterea ex Geographicis constat observationibus, quod tellus respectu majorum planetarum sit admodum exigua, & quod ea rursus telluris pars, quam unus homo occupare, sibique retinere potest, sit perquam exigua respectu integræ telluris. Quid igitur est, quod Heroës tantis moliminiibus & tanto cum civium suorum sanguinis impendio consequi desiderant, scilicet terræ portionem, quam occupant, gleba quadam vel aliquot jugeribus nullius fæpissime usus auctam. Quantæ igitur & quam graves in nugis tragœdiæ. Faveat ipsorum conatus fortuna, quam magna tamen restat telluris pars, quæ horum belli fulminum vim vel nescit, vel æque ferociter contemnit; adeo ut si rem serio perpendamus, ita plerumque finitur scena, ut votorum compotes facti, parum sint lucrati, de spe autem dejecti parum perdiderint. Miramus igitur levitatem ingenii hominum, qui opibus, quas quantumvis magnas quis obtinuit, vix tamen modicæ sunt, tantum statuunt pretium, ut alios præ se contemnant. Memorabile hujus rei exemplum in ALCIBIADE nobis exhibet Historia; hic

enim in iuventute propter opes, a parentibus sibi relictas, admodum elate fesse gessit. Indigne hoc tulit studiorum ipsius moderator, qui ut cristas has deprime-ret, summis aliquando mappam Geographicam & a di-scipulo rogavit, veller in eadem sibi monstrare terram Atticam, quod cum hic dextre fecisset, rursus ab ipso petuit, ut sua quoque prædia in eadem tabula sibi ostendere. Respondit autem ingenue Alcibiades, eadem longe angustiora esse, quum ut in eadem mappa designari potuissent. Cur igitur superbis, ALCIBIADES, dixit ludim-a-gister, quum quod possides tam parum sit, ut videri vix possit. Motus exprobatione adeo opportuna disci-pulus, minus deinceps pretium statuit opibus suis.

§. VIII.

Si specialia rursus in globo nostro terraquo con-si-deremus corpora, ingens meditationum moralium cam-pus nobis panditur. Si enim infra terræ superficiem co-gitationes nostras demittamus, atque inferiora terræ pe-netralia luctremus, reperiemus omnia loca inde a cen-tro telluris usque ad extimam superficiem suis antris i-gneis, cryptis aëreis, canalibus aqueis undique esse per-tusa; nec hoc tantum, verum etiam ulteriore indagine animadvertisimus, pulcherrimos istos nidos, pretiosorum lapidum proventibus, uberrimisque metallorum foeturis turgidos. Quam coruscos adamantes in obscuris hisce locis consicit magnifica natura, quam egregia metalla per-ficit? Exterior autem Geocosmi facies, quam memora-bilem ubique ostentat amoenitatem? Ibi decenter surgunt convexi montium ordines, hic rursus fesse dimittit fe-rax camporum planities, ibi vallorum profunditas den-sa format umbracula, illuc silvarum paradisi fessos recre-ant meliores. Alibi rursus Oceani limbus, terrestribus parti-

partibus circumfusus, venis fluminum aridam distingvit: jam aquatilium multitudo & summa varietas, valatilium copia & venustissimus plumarum apparatus, tot nemorum gaudia, tot herbarum ornamenta, tanta insectorum gaza, quid aliud, quam admirandam Divinæ sapientiae dispositionem immensibus laudibus ubique decantant. Quare his etiam non concinerent homines, quum multiplici edocentur experientia, quod hæc omnia in ipsorum usum atque commodum sint creata. Quis, nisi pumice durius gerat pectus, non amaret DEUM O. M. qui nos singulos quotidie novis mactat beneficiis? Porro quum alia & plane diversa experiantur mortales naturæ phænomena & effectus, dum mandatis Divinis temere tergiversantur, qualia sunt tonitura, incendia, inundationes &c. hinc ad timorem supremi Monarchæ commovemur. Paucis: hæ meditationes faciunt, ut homo illinc DEUM cœu Patrem, hinc ut Dominum agnoscat; amet illum, veneretur hunc, timeat utrumque, sed timeat cum amore & veneratione. Denique sicut in hac terra vix ulla inventiuntur corpora perfecte homogenea, atque sicut inter uricas foliorum vigorem diutius servat rosa, quam inter ipsos flores; ita hinc discamus, tum quod nemini fere simpliciter indulget fortuna, tum etiam quod virtus adversitatibus exerceatur, ut majorem sui reverentiam omnibus iniciat.

§. IX.

Tellurem nostram instar satellitum ambit Luna, quæ licet magnitudine ipsum fere solem æquiparare videatur; re tamen ipsa deprehenditur minor ceteris systematis nostri planetis. Et quavis solis splendorem æmulari cernatur, adeo debilem tamen a se spargit calorem, ut radii ejus, in foco speculi canisici collecti, ne ullam quidem

mutationem in thermometro ibi posito excitare valeant. Præterea isthoc fidus singulis diebus diversas crescentis ac decrescientis facies exhibet, nunc enim luna toto orbe plena, nunc semiplena, interdum curvata in cornua, & paulo post lumine quasi extincto apparet. Plurimis meditationibus moralibus hæc phænomena occasionem præbent. Primo enim dum sagatos heroas consideramus, facta eorum gloria externa admodum fulgent, eaque admiramur, quod pauci omnino paria præstare queant. At si eadem in relatione tum ad genus humanum, tum ad ipsos cives, quibus imperant, consideremus, quantum ad magnificenter speciem accedunt, tantum a vera bonitatis indole recedunt. Qui enim horum belli fulminum successum audiunt populi, juxta timent, ne turbines hi per ipsorum quoque terras citius serius adetrachentur: quum nihil fere frequentius sit, quam ut bellorum incendia latissime serpentant. Infelices admodum sunt, qui in ambigua Martis alea succumbunt, & nullum non immanitatis atque furoris genus ad internectionem usque experiri coguntur. Sed nec multo feliores, qui palmam reportant, quum sapissime attritas laboribus vires, exhausta vulneribus corpora domum reportent, ubi per longam absentiam squalorem & omnia turbata inveniunt. Comitatur tamen ipsos gloria, sed quibus, quæso, modis acquisita procul dubio hostium, id est, sui similium sangvine & oppressione. Deinde lunæ phænomena in memoriam nobis revocant ostentatorum īdolem, quorum præcipua merita non in virtutibus, sed in magnis quibusdam nugis consistunt. Talis ex asse fuit Pharisæus, ille Publicani contemtor. Dixiles eximium hominem, qui jejuniis, qui eleemosynis, qui cæteris, quas admirari solemus, virtutibus sedulo vacaret, & certe commendabiles fuissent Pharisæi actus, si ipse eosdem adeo non commendasset. Denique mutata lunæ facies rerum humanarum inconstantiam,

atque

atque continuas felicitatis & infortunii vicissitudines, quas in theatro hujus mundi experiuntur mortales, luculentissime representat.

§. X.

In planeta Marte peculiaria quædam non observamus phænomena. Habet tamen hoc cum ceteris sic dictis planetis superioribus commune, ut in suo cursu modo directus, modo stationarius, modo denique retrogradus a nobis videatur, licet motum secundum eandem plagam reapse continuet. Similiter in cursu vitæ nostræ interdum omnia ad vota usque succedunt, & continuos tam in virtutis quam in fortunæ semita experimur progressus: alio autem tempore moliminibus nostris tot objiciuntur impedimenta, ut eadem eluctari non possimus; sed in eodem quasi loco diu hærere cogamur, immo nonnunquam a præfixo scopo recedere potius videmur, quam ad eundem accedere. At si rem penitus consideremus, post maturum examen deprehendimus, quod ad veræ felicitatis metam in singulis hisce casibus accesserimus, & quod Divina providentia alio tantum modo, quam qui nobis fuit propositus, sed eodem tamen optimo, nos continuo dederit. Immo si apparentia nostra rite perpendamus, damna, deprehendemus eadem fuisse instrumenta majoris & saepè non sperati successus. Esto, quod bonum nobis destinatum non statim videamus, animum tamen non despondeamus, sed potius cogitemus, quod gravissimum imminens periculum levijactura effugerimus.

§. XI.

Quamvis Jupiter longissime a sole distet, nihilo tamen minus vivida atque placida luce sese conspicendum præbet. Idem magnitudine cæteros planetas superat, & celerrime circa axem suum rotatur, sed post Saturnum longissimo tempore suam absolvit orbitam. Circum Jovem,

Vem, tanquam centrum, rotantur quatuor minora corpora, nudo oculo invisibilia, sed quæ per Telescopia non solum videntur, sed eorum ope determinantur longitudines locorum tam in continenti, quam in turbido mari, non sine insigni nautarum, ibi errantium, commodo. Atque hæc ipsa nisi fallimur, imaginem vitæ privatæ ejusque commoda nobis exhibent. Procul enim a curia, procul etjam ab illa curarum mole, quæ in palatiis obveniunt; tranquillitasque illa & placidâ vitæ ratio inter privatos viget lares, quæ facit, ut hominum non frangantur vires, sed jucundo vitæ cursu non prius consumantur, quam ad metam, a natura datam, pervenerint. Parva hæc quidem primo intuitu videntur, re autem penitus examinata, perquam grandia merito aestimantur. Sed ut privatæ vitæ indoles sit benefica, requiritur ut eadem intrinsecus non otiosa, sed valde negotiosa sit, instar Jovis circa axem celerrime rotantis. Denique hinc apparet, quod DEUS O. M. nostris commodis amplissime prospexerit, quum minima etjam & remotissima corpora nostris usibus egregie inserviant.

§. XII.

In excelsis ætherei mundi spatiis supra reliquos planetarum orbes incedit Saturnus, sed qui exigua & livida prope luce sese conspicendum præbet. Idem amplissimam orbitam tardissime omnium planetarum absolvit, quinque in itenere stipatus satellitibus, qui parem nobis præstant usum, ac comites Joviales. Qnemadmodum igitur hic planeta a sole, lucis, caloris atque vegetationis fonte, est remotissimus, atque ideo tristem semper monstrat fagiem; ita quoque homines, ignorantiae tenebris involuti, cultureque expertes, tristem semper degunt vitam, quamvis eximio parasitorum comitatu indies stipentur. Atque quid forte utilitatis in genus nostrum ex ipsis redundare videatur; hoc non tam ex deliberato eorum consilio, quam potius ex accidenti fieri deprehenditur. Sed ulteriori magnalium horum Omnipotentis Numinis considerationi vacare impreäsentiarum non licet; quare meditationibus hisce moralibus iam imponimus

FINE M.

